

I. NÁSTROJE

VÝCHOZÍ SITUACE – bod, inertní stav, v němž začíná fragment

INFORMACE – faktografická informace, kterou se skrze promluvu dozvíme

- může být pravdivá, lživá, zpochybnitelná

UDÁLOST – změna stavu způsobená:

- a) didaskalií
- b) na základě pravdivě (aktivně) pochopené informace
- c) závažným (kritickým) momentem, který vyplyne promluvou (poznání, vyznání, doznání, pohrdání...)

TÉMATATA, TEMATICKÉ OSY – omezený počet témat v promluvách

- témata nejsou sama o sobě aktivní; napětí vzniká jednáním odvíjeným na jejich podkladě
- často vyvolávají své protiklady (zůstat/odejít, žít/zemřít, dobré/zlé)
- vznik bipolárních tematických os

PROMLUVA JAKO AKCE / PROMLUVA JAKO NÁSTROJ AKCE

- promluva je akcí, když mění situaci, když podnítl pohyb z jedné pozice do druhé
- promluva je nástrojem (prostředníkem, zprostředkovatelem) akce, když zprostředkovává informace nezbytné k průběhu jednání
- text může mít smíšený status, může obsahovat oba módy

DIDASKALIE – promluva autora, nikoli dramatické osoby

- a) **akční** – označují změnu situace
- b) **pomocné** – pomáhají k pochopení promluvy nebo jednání

HRA-STROJ / HRA-KRAJINA – 2 módy dramatické výstavby

- pohyb na základě:
 - a) kauzality (příčina > důsledek); funguje princip nutného následování – HRA-STROJ
 - b) poskládání nesourodých elementů vedle sebe tak, že vytvářejí homogenní celek – HRA-KRAJINA
- v jednom textu se mohou objevit vedle sebe

II. TEXTOVÉ FIGURY

- divadelní promluva se skládá z omezeného množství textových figur (tento termín zde užíváme jako pojmenování prvků, které budeme užívat analýze dramatu)
- lze je rozdělit do 4 kategorií

1. základní textové figury (vztahující se k replice či skupině replik)

ÚTOK – zasazení úderu, pokus oťrást pozici toho druhého, donutit ho k pohybu

OBRANA – akt odvrácení útoku, snaha o uchování své pozice, o její udržení

ODRAŽENÍ – reakce na útok protiútokem

ÚHYB – akt eliminace útoku, snaha uniknout mu, nebyt zasažen, odejít jinam, stáhnout se, ukročit

PROTIPOHYB – akt pohybu vpřed, vstříc útočníkovi, snaha přiblížit se mu

2. další textové figury (vztahující se k replice či skupině replik)

dvě specifické

VYPŘÁVĚNÍ – referuje se o minulých činech

ZAUJETÍ SE – v konfliktní situaci jde o argumentaci vstřícnou určitému úhlu pohledu, myšlence, názoru, postavení

+ 6 dalších méně obecných

VYZNÁNÍ VÍRY – mimo konfliktní situaci, prezentace víry, přesvědčení

OZNÁMENÍ – oznamovaná věc může být rozhodnutí, záměr – vždy se pojí pouze s přítomností nebo budoucností

CITACE – vložení zprostředkované promluvy nebo textu do promluvy vlastní

SAMOMLUVA – osoba se sama sebe táže, sama si povídá, ať už je sama nebo s ostatními (byť i v dialogické situaci – tedy v situaci dialogu)

PROMLUVA K PUBLIKU – narušuje divadelní fikci, osoba promlouvá k publiku

KOMPOVANÁ PROMLUVA – obsahuje více textových figur (v jedné promluvě)

3. textové figury vztahující se ke skupině replik

DUEL – skupina replik, kde převažují figury ÚTOK-OBRANA-ODRAŽENÍ-ÚHYB

DUET – skupina replik, kde převažuje vzájemný PROTIPOHYB

DOTAZOVÁNÍ – souslednost otázek a odpovědí

CHÓR – osoby hovoří společně; zároveň též skupina individuálních replik, které dohromady vytvářejí dojem celku, skupiny, chóru

4. textové figury vztahové (váží se k jedné replice a jejímu vztahu k textovému materiálu, který předcházel)

UZAVŘENÍ – replika se pojí s předchozí(mi) tak, že do sebe vše zapadá (nebo taky ne)

- může být *dokonalé/nedokonalé, pevné/volné*, variantou je i *ne-uzavření*
- *dokonalé uzavření* – replika uzavírá celý předešlý segment nebo skupinu replik
- *pevné uzavření* – replika se pevně váže k předcházející (i po formální stránce – opakováním slov, syntaxí, rytmem)
- *ne-uzavření* – replika navazuje na předchozí bez souladu smyslu i formy
- k uzavření může dojít i opožděně (tzn. ne bezprostředně) = uzavírací replika je od toho, co uzavírá, oddělena textovým materiálem

ZRCADLENÍ (nebo ECHO) – replika (celá či částí) odkazuje na něco, co již známe

REPETICE a VARIACE – opětovné užití textového prvku z předchozí části

- je však možná změna formy, smyslu (i obojího zároveň)

PŘEV RAT – replika způsobí výrazné překvapení ve vztahu k tomu, co bychom byli bývali čekali na základě předchozího textového materiálu

- překvapení se zároveň znatelně (viditelně, čitelně) projeví